

Mundtlig beretning

**Tale af Lars Barfoed, formand for Foreningen
NORDEN til foreningens repræsentantskabsmøde i
Viborg, 13. maj 2023:**

Vi holder dette repræsentantskabsmøde i Viborg på et kritisk og afgørende tidspunkt i Danmarks, Nordens og Europas historie. Danmark er en del af Norden, og Norden er en del af Europa. Derfor er Danmarks skæbne uløseligt knyttet til Nordens; og Nordens uløseligt knyttet til Europas skæbne.

“Efter årtiers slumring skal det nordiske samarbejde på et helt andet niveau”. Det udtalte Udenrigsminister, Lars Løkke Rasmussen, i Berlingske den 18. jan. Løkke er mere markant i sin udmelding om nordisk samarbejde end nogen anden dansk udenrigsminister har været i nyere tid.

Vi ved alle, hvad der ligger til grund for denne ændring - Ruslands invasion i Ukraine.

Foreningen NORDEN bakker fuldstændig op om udenrigsministerens ambitioner om at styrke det nordiske samarbejde. Det skal “tages til et helt andet niveau”, som udenrigsministeren udtalte til Berlingske.

Vi forventer så også, at det nordiske samarbejde får en fremtrædende plads i den nye udenrigspolitiske strategi, som regeringen er ved at forberede. I den tidligere regerings udenrigspolitiske strategi var Norden ikke nævnt med et eneste ord.

Tiden er inde til at tage nye skridt i retning af at gøre Norden til verdens mest bæredygtige, konkurrencedygtige

Mundtlig beretning

og integrerede region. Sammen kan vi bedre håndtere de store udfordringer og udnytte de muligheder vi har politisk og økonomisk som verdens 11. største økonomi, når vi lægger vores økonomier sammen.

Det vil jeg vende tilbage til i den politiske del af min tale her i dag.

Først vil jeg gerne tale om det organisatoriske og den udvikling, vi har sat i gang på baggrund af 360 graders arbejdsgruppens rapport og beslutningen om en ny strategi på repræsentantskabsmødet for et år siden. Ved den lejlighed sagde jeg, at det er vigtigt, at vi ikke stopper med vedtagelsen af en ny strategi, men at det kun er starten på en udvikling, hvor vi dag efter dag og måned efter måned arbejder på at eksekvere strategien.

Og det gør vi. Der skal leveres både på den organisatoriske og den politiske strategi. Det kræver nytænkning og nye prioriteringer.

For at kunne levere, har vi bl.a. ansat en social medie koordinator, en politisk konsulent og en organisationskoordinator. (Og bare rolig, det er altså inden for budgettets rammer).

Vores sociale medie koordinator har bl.a. til opgave at få skabt en struktur og en tydeligere identitet på sociale midler, så vi bedre kan formidle det store stykke arbejde, der bliver gjort i foreningen. Ansættelsen og det øgede

Mundtlig beretning

fokus på sociale medier er en del af synlighedsstrategien som landsstyrelsen vedtog i efteråret som en del af opfølgningen på den nye strategi. Vi vil fokusere flere kræfter på de sociale medier hvor vi selv kan kontrollere vores nyheder og målrettede annoncer og opslag.

Fra foreningen blev stiftet for over 100 år siden i 1919, har vi haft et mål om at fremme den nordiske sag, også på politisk niveau. Ansættelsen af en politisk konsulent skal netop ses i det lys. Vi ønsker at spille os mere relevante for politikerne og få en stærkere stemme i den politiske debat.

I forlængelse af det politiske arbejde, er der også blevet nedsat et politisk udvalg, der skal sikre:

- en stærkere nordisk stemme i den politiske debat,
- at styrke medlemmernes mulighed for at deltage i udviklingen af nye politiske udspil,
- at medlemmerne i Foreningen NORDEN får mulighed for at deltage i politiske diskussioner herunder både i online og fysiske møder.

For ganske nyligt, er det ligeledes blevet besluttet at vores fælles nordiske organisation, Foreningen Norden Forbundet, i daglig tale FNF, flytter under samme tag som Foreningen NORDEN i huset ved Vandkunsten, hvor vi kan dele hele den øverste etage.

Mundtlig beretning

Således kan vi forene kræfterne, og i højere trække på hinandens erfaringer, og styrke det fælles nordiske samarbejde mellem projekter i FNF og Foreningen NORDEN Danmark. Samtidig skaber vi på den måde et mere spændende og stimulerende arbejdsmiljø med flere engagerede kolleger fra de nordiske lande.

Det var også arbejdsgruppens konklusion og en del af beslutningen om vores nye strategi, at vi vil sætte større fokus på de yngre borgere. Vi har nedsat et unge-udvalg der skal give ideer og indspark til hvordan foreningen og landskontoret kan arbejde med og tiltrække yngre medlemmer.

Som en konsekvens af vores organisationskoordinators arbejde deltog vi på *Ungdommens Folkemøde Nord*. Op mod 2000 unge fra hele Norden kom og diskuterede de nordiske værdier, det at være ung i Norden og meget mere. Det har vi gjort gennem et folkeoplysningsprojekt fra Dansk Folkeoplysnings råd, som ruller sig ud i løbet af 2023.

Et af arbejdsgruppens ønsker var at tilbyde vores medlemmer muligheden for at deltage i arrangementer ud over dem, der bliver tilbudt af lokalforeningerne. Det har vi også fulgt op på. Vi har bl.a. afholdt Nordens Dag som en stor konference på Christansborg, en online streaming af en konference fra Finland og et møde med Patrik Svensson, som er forfatteren til bogen *Åleevangeliet*, der var bogen, der blev brugt til skumringstimen i 2022.

Mundtlig beretning

Og på mandag den 15. maj livestreamer vi en diskussion mellem Nordisk Ministerråds direktør, Karen Ellemann, og mig om det nordiske samarbejde over en times tid fra kl. 16.

Der er med andre ord sket mange ting i løbet af det sidste år. Men vi er slet ikke færdige. Landskontoret vil fortsat arbejde på, at arbejdsgruppens rapport og den nye strategi bliver fulgt op, og at vores initiativer bliver endnu stærkere.

Og lad mig så vende tilbage til det politiske, som jeg kort startede med:

Ruslands angrebskrig i Ukraine, der blev sat i gang for over et år siden, har fundamentalt ændret den sikkerhedspolitiske situation i Europa. Samtidig har det sat ydeligere pres på klimapolitikken og energipolitikken i EU. Krigen kom lige efter, at Corona-epidemien begyndte at falde i styrke; men havde hærget vores samfund i Europa og Norden i månedsvis.

Ved siden af disse sikkerhedspolitiske, energipolitiske og sundhedsmæssige udfordringer oplever vi stigende globale økonomiske og konkurrencepolitiske udfordringer. Hvis vi fortsat vil være et af verdens mest velstående samfund, er vi nødt til at være mere konkurrencedygtige end de andre. Også på det område deler vi skæbne med vores nordiske og europæiske naboer.

Mundtlig beretning

Det kræver et omfattende samarbejde i EU at håndtere tidens store udfordringer. Vi skal i det hele taget til at organisere os sådan i Europa, at vi i højere grad kan klare vores udfordringer selv. Og vi kan gøre meget i Norden for at løfte vores del af det ansvar. Der er ikke nogen modsætning mellem det nordiske og det europæiske samarbejde. Tværtimod. Det ene er det andets forudsætning. Og et stærkt Norden styrker Europa, fordi vi er en del af Europa.

Det vil jeg gerne bruge en del af min tale i dag til at underbygge - både fra en historisk og en politisk vinkel.

Lad mig starte med det historiske:

Vi har nu igen en krig i Europa. En krig der har hærget Ukraine i nu over et år. Det er en ulykke og en tragedie for de tusinder af ukrainere, som lige nu lider frygteligt under den krig.

Men der er ikke mindst én afgørende forskel til de to verdenskrige i sidste århundrede. Og det er, at hele Europa og USA har holdt sammen og viser en ubrydelig opbakning og støtte til Ukraine i deres forsvar mod et aggressivt Rusland. Fællesskaberne i NATO og EU har vist deres betydning som helt afgørende for vores frihed, selvstændighed og fred.

Mundtlig beretning

Men lad mig for en kort stund gå tilbage til tiden lige efter 1. verdenskrig. I Danmark skete der som bekendt det i 1920, at Tyskland og Danmark blev enige om en folkeafstemning i Slesvig for at fastlægge grænsen mellem de to lande. Resultatet blev, at Nordslesvig igen blev en del af Danmark.

Og der går en lige linje fra den fredelige og demokratiske genforening i Sønderjylland i 1920 til det stærke sammenhold og de fælles værdier, vi nu ser i hele Europa fra det nordligste Norge til det sydligste Spanien. Afstemningen om det nordlige Slesvigs nationale tilhørsforhold afspejler netop demokratiet og respekten for folkenes selvbestemmelse, som er de værdier, der samler Europa i støtten til Ukraine.

Det er ikke tilfældigt, at rejsende sydfra møder ikke blot Dannebrog men alle de nordiske flag, når de krydser grænsen til Danmark. Det var politimesteren i Gråsten, Ivar Møller, som efter befrielsen i 1945 i samarbejde med Foreningen NORDEN tog initiativet til ordningen. Og det er den dag i dag Foreningen NORDEN, der med støtte fra den danske stat står for flagningen.

Flagene symboliserer, at når man krydser grænsen fra Tyskland er man ikke blot kommet til Danmark; man er kommet til Norden. Og i realiteten er man i flere henseender kommet til Norden, når man kommer til Sydslesvig.

Mundtlig beretning

Derfor er det heller ikke tilfældigt, at den største lokalforening i Foreningen NORDEN er vores forening i Flensborg.

Faktisk spillede forbindelsen mellem Tyskland og Norden også en rolle i optakten til afstemningen i 1920. En af de meget betydningsfulde aktører i arbejdet for en afstemning, der kunne bringe dele af Nordslesvig hjem til Danmark var H.P. Hansen, som bl.a. repræsenterede nordslesvigerne i den tyske rigsdag.

H.P. Hansen appellerede til respekt for folkenes selvbestemmelsesret, der ikke mindst blev slået fast af den amerikanske Præsident Wilson i hans tale til den amerikanske kongres i januar 1918. Og han forstod med det udgangspunkt betydningen af at få opbakning ikke bare i Tyskland og Danmark; men også i de andre nordiske lande. Det kunne han nemlig bruge til at lægge politisk pres på den tyske rigsdag, hvor mange kunne se perspektivet i gode relationer mellem Tyskland og de nordiske lande.

I H.P. Hansens vigtige tale til den tyske rigsdag i oktober 1918 var netop den nordiske dimension et væsentligt omdrejningspunkt. Her sagde han bl.a. (og jeg citerer):

”Fra alle politiske lejre i Skandinavien, fra det yderste højre til det yderste venstre, lyder i disse dage det enstemmige råb til Tyskland: Retfærdighed mod danskerne i Nordslesvig.

Mundtlig beretning

Mine herrer, overhør ikke dette råb! Når folkenes selvbestemmelsesret er alvor for Dem, når De virkelig vil afslutte en rets- og forsoningsfred, så må De, når freden nu snart sluttes, løse det nordslesvigske spørgsmål.

Dermed opfylder De ikke blot vore varmeste ønsker; dermed fremmer De også tyske interesser.” (citat slut).

H.P. Hansen ord vidner om, at genforeningen historisk ikke blot var i dansk interesse. Det var både i Tysklands og de andre nordiske landes interesse. Det gælder historisk; men det gælder også den dag i dag, hvor relationerne til de nordiske lande ikke blot er i tysk; men i hele Europas interesse.

Det er også bekræftet i et andet meget interessant historisk forløb, der forrige år blev dokumenteret af de to historikere, Rasmus Glenthøj og Morten Nordhagen Ottosen, i bogen ”Union eller undergang” om kampen i 1800-tallet for et forenet Skandinavien.

Uden her at gå i detaljer dokumenterer de i bogen, hvordan stærke kræfter, bl.a. i Danmark, arbejdede for at forene Danmark, Sverige og Norge i en fælles statsdannelse. Og derunder også hvordan både Preussen, Italien og Frankrig samt delvist Storbritannien støttede tanken, bl.a. fordi en stærk nordisk stat ville være et bolværk mod Rusland. En tanke, der på en ulykkelig baggrund er blevet relevant igen i dag.

Mundtlig beretning

Bl.a. kan de citere den preussiske ministerpræsident, Otto von Bismarck, for under en middag i hans embedsbolig i Wilhelmstrasse i Berlin den 16. december 1864 kort efter afslutningen på den Anden Slesvigske Krig at have udtalt: "For resten er jeg meget stærk skandinav" med den betydning, at han støttede et forenet Skandinavien og anså det for at være i tysk interesse.

I Foreningen NORDEN er vi ikke helt så ambitiøse, at vi vil en forenet skandinavisk stat. Men vi er tilhængere af et stærkere nordisk samarbejde, uden at det på nogen måde begrænser samarbejdet i EU eller NATO.

Vi ser i disse år en lang række geopolitiske udfordringer udfolde sig. I den sikkerhedsrapport, der for nylig blev fremlagt af ambassadør Michael Zilmer-Johns, nævnes

- et svækket men hensynsløst Rusland,
- Kina som mere og mere selvhævende stormagt,
- atomvåben i Nordkorea og Iran,
- skrøbelige stater i det europæiske nærområde,
- den fortsatte terrortrussel fra militante islamister, samt
- klimaforandringerne og kampen om retten til CO₂-udledning.

Vi ser i det hele taget et geopolitisk system i opbrud. Fra en bi-polær verden med det tidligere Sovjetunionen, nu Rusland, og USA som de to modpoler fremstår det mere og mere både politisk og økonomisk som en mere kompleks multipolær verden med Kina og i stigende grad også Indien

Mundtlig beretning

som stærke magter. Her skal Europa erkende, at vi mere og mere er overladt til os selv og til selv at tage ansvaret for vores egen skæbne.

Det er helt afgørende, at vi i Europa handler i fællesskab for at håndtere de globale udfordringer og for at fastholde vores position i det geopolitiske system. I Norden har vi en tradition og et historisk og værdipolitisk grundlag for at samarbejde og agere i fællesskab. Det skal vi udnytte både for selv at blive stærkere men også fordi vi dermed bidrager til at gøre EU og Europa mere robust.

Et godt eksempel er forsvars- og sikkerhedspolitikken. Trods protesterne fra Tyrkiets Præsident Erdogan kan vi forvente, at ikke blot Finland men snart også Sverige i løbet af få måneder vil være medlemmer af NATO. Det skaber helt nye perspektiver for forsvarssamarbejdet mellem de nordiske lande, der samtidig vil styrke NATO's forsvarssamarbejde i Europa. Et stærkt forsvarssamarbejde mellem de nordiske lande vil også styrke NATO. Et godt eksempel er det fælles luftforsvar mellem vores flyvevåben, som for nylig er blevet lanceret.

Vi har i Norden en stærk fælles interesse i at beskytte os mod aggression fra russisk side, sikre en fredelig sameksistens i Arktis og beskytte os mod angreb i cyberspace. Altsammen noget, der også er i vores europæiske og transatlantiske allieredes interesser.

Mundtlig beretning

Et område, der åbenlyst kalder på et stærkere nordisk samarbejde omkring forsvars- og sikkerhedspolitikken, er forsvaret af det nordiske luftrum.

Gennem det seneste år har de nordiske flyvevåben intensiveret det allerede veletablerede samarbejde mellem de nordiske lande. Danmark, Sverige, Finland og Norge har underskrevet en aftale, der skal styrke samarbejdet mellem landenes luftvåben. Formålet er blandt andet at etablere fælles overvågning af luftrummet samt fælles uddannelse, træning og øvelser. F.eks. kan det betyde, at svenskere kan flyve danske afvisningsmissioner, når russiske fly nærmer sig.

Et andet eksempel er klimapolitikken og energi- og forsyningspolitikken. Når vi skal udbygge de vedvarende energikilder, og det skal vi, så kræver det et både regionalt og europæisk samarbejde, der går hånd i hånd. Vi skal så at sige deles om elektriciteten, når vindkraften producerer for meget eller for lidt strøm i forhold til forbruget i et område. Derfor skal vi have en infrastruktur af kabler, så vi kan udligne det.

Og vi skal også være fælles om vindmølleparker og energiører i fremtiden. Også på det område er der brug for et tæt samarbejde mellem de nordiske lande indbyrdes men også med især det nordlige Tyskland. Et samarbejde der allerede er startet op med den fælles infrastruktur mellem de to forbundne vindmølleparker i Østersøen,

Mundtlig beretning

Kriegers Flak og Baltic II, i henholdsvis dansk og tysk farvand. Med de indbyrdes forbundne elnet i Norden er Norden, Tyskland og resten af Europa på den måde også forbundne.

Der kan uden tvivl også gøres mere for at styrke den samlede nordiske konkurrencedygtighed og økonomi. Norden er i dag, hvis vi lægger vores økonomier sammen, den 11. stærkeste økonomi i verden. Her må vi kunne skabe mere synergi ved samarbejde om bl.a. forskning, innovation og eksportfremstød.

Et fjerde og sidste eksempel, jeg vil nævne her, på den gensidige afhængighed og nytte af relationerne mellem Europa og Norden er den trafikale infrastruktur. En effektiv trafikal infrastruktur op gennem Jylland og videre til det øvrige Skandinavien er oplagt både i europæisk og nordisk interesse, lige som den kommende Femern-forbindelse vil blive til stor gavn for både den sydgående og nordgående trafik mellem Norden og resten af Europa. Og både i forhold til den jyske som den sjællandske forbindelse spiller det en afgørende rolle, at mobiliteten til de andre nordiske lande er effektiv, hvad enten, vi taler om veje, jernbane eller skib. Den kan så godt blive meget bedre end i dag; det skal vi arbejde på.

Det er afgørende for, at vi kan udvikle fælles samarbejde om forsvar og sikkerhed, energi og klima, økonomi, den trafikale infrastruktur og meget andet, at vi har fælles værdier og gode indbyrdes relationer. Og det har vi i

Mundtlig beretning

Norden forankret i vores fælles historie og det stærke politiske samarbejde, der blot er groet stærkere med de udfordringer med både corona-epidemien og krigen i Ukraine, der hver for sig har lagt et pres på os i de seneste år.

Politik, demokrati og medier hører uløseligt sammen. Derfor er vi i Foreningen NORDEN også optaget af det nordiske demokrati, de nordiske medier og behovet for at skabe en nordisk offentlighed.

Medier, demokrati, tech og unges deltagelse var således de fire nøgleord på en stor konference på Nordens Dag, som Foreningen NORDEN var medarrangør af. 20 talere mødte op foran 150 tilhørere for at drøfte muligheder og trusler i det nye internets tidsalder – i et nordisk perspektiv.

På konferencen diskuterede vi, hvordan de klassiske, publicistiske medier og tech-giganterne skal lære at eksistere sammen under et sæt af anerkendte færdselsregler.

Samtidig har en tænketank nedsat af de nordiske kulturministre netop afgivet en rapport med en række forslag til håndtering af de udfordringer, som følger af de digitale medier.

Et af forslagene er, at de nordiske lande skal udgøre en samlet tech-demokratisk region, hvor vi skal sikre åbne og oplyste offentlige debatter. Derudover anbefales det, at der

Mundtlig beretning

hvert andet år, skal udgives en rapport om de nordiske digitale demokratiers tilstand, der kan danne grundlag for en offentlig debat om vores samfund og demokrati i den digitale tidsalder – noget vi i Foreningen NORDEN kun kan bifalde.

Med alle de nye fælles muligheder og udfordringer, må vi også gøre os overvejelser om de politiske rammer for udviklingen. Er de tilstrækkelige, eller er der brug for at udvikle grundlaget for det politiske samarbejde og den offentlige debat i Norden?

Min opfordring skal være - ikke at kassere det nuværende samarbejde, men at sætte gang i et arbejde, der kan føre til endnu bedre rammer. Den grundliggende aftale bag det nordiske samarbejde er Helsingfors-aftalen, der har eksisteret i over 60 år. Den har ført til meget godt. Men der er gode grunde til at se på, om den trænger til en revision. Helt oplagt er det at pege på muligheden for at inddrage forsvars- og sikkerhedspolitikken i Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds arbejde.

Samtidig bør man styrke Nordisk Råd. En mulighed er at øge antallet af medlemmer ved at supplere repræsentanterne for de nordiske parlamenter med direkte valgte medlemmer. Det kunne være i form af et andet kammer i Nordisk Råd. Samtidig kunne man give Nordisk Råd beføjelser til, inden for visse rammer, at kunne pålægge de nationale parlamenter at behandle beslutningsforslag, der er vedtaget i Nordisk Råd.

Mundtlig beretning

Det ville skabe øget aktivitet i rådet. Og ved et direkte valg til Nordisk Råd f.eks. hvert fjerde år ville vi få en helt anderledes offentlig interesse i og debat om det politiske samarbejde i Norden.

Tak for ordet!